

Inger Dübeck: *Fra gammel dansk til ny svensk ret. Den retlige forsvenskning i de tabte territorier 1645-1683.* (Rigsarkivet/G. E. C. Gad, København 1987). 128 s., ill., 146,40 kr.

Bag bogens hovedtitel skjuler sig en seriøs retshistorisk undersøgelse af Skånelandenes gradvise overgang fra dansk til svensk retsgrundlag og de dermed forbundne problemer. Arkivafleveringerne i forbindelse med afståelserne behandles naturligt nok også. Ved specifikt at tage fat på disse ofte overseede problemer udgør denne bog et velkomment supplement – og punktvis også korrektiv – til Knud Fabricius' klassiske storværk om Skånes overgang fra Danmark til Sverige, som især behandlede forsvenskningens politiske og kulturelle aspekter.

Forf., som er identisk med Rigsarkivets juridiske konsulent, fastslår s. 9 sin undersøgelsesgenstand som »fredstraktaternes bestemmelser om den fortsatte anvendelse af dansk-norsk ret samt om arkivafleveringer og disse bestemmelser efterlevelse eller tilside-sættelse i praksis efter fredsafslutningerne i Brømsebro 1645, Roskilde 1658 og København 1660.« Målet er med andre ord at undersøge, hvordan det kunne gå til, at de erobrede landområder i 1683 var helt indlemmet i svensk rets-område, selv om traktaterne indrømmede beboerne tidsubegrænset ret til at beholde dansk lov og ret, for så vidt det ikke stred mod svenske fundamentallove.

Efter et indledende kapitel, som kort fastlægger den historiske kontekst – hovedsageligt på grundlag af Carlsson/Rosén – analyseres dette problem kyn-digt på forskellige niveauer. Først (kap. II) på det teoretisk-statsretlige plan, dernæst (kap. III) på forvaltnings- og domstolsplanet og endelig (kap. IV) på

lovgivningsplanet. Af særlig værdi er det, at analysen af de nordiske retstilstande hele tiden sættes i relation til al-mene – især franske – statsretlige strømninger og retspolitiske opfattelser. På denne måde lykkes det fint at få markeret det retspolitiske vadeded, man netop på denne tid befandt sig i. Mellem den gamle passive, sædvaneret-lige opfattelse på den ene side og de nyere tanker om statsmagtens aktive rolle i lovgivningen og dennes uniformering inden for statsterritoriets grænser på den anden.

Forf.s konklusion er, at den retlige forsvenskning var en nærmest uundgåelig følge af den nyere tankegangs frem-trængen på retsområdet. Dette medførte en uniformering og sammenbinding af det svenske riges forvaltnings- og domstolsapparat, som i længden gjorde det umuligt for de erobrede territorier fortsat at eksistere som særskilte rets-områder. Denne integrationsproces var tilendebragt omkring 1683, samtidig med at Danske Lov bandt det danske rige sammen til en retsenhed. Trods dette tidssammenfald afviser forf. dog, at udstedelsen af Danske Lov skulle have været anledning til den endelige ret-lige indlemmelse. »Det udslaggivende synes at have været befolkningens til-slutning«, siger hun i konklusionen s. 97. Dermed tilslutter hun sig altså tesen om den dynamiske retsopfattelses in-tegrerende virkning.

Det vil naturligvis altid kunne disku-teres, om det ene eller det andet var årsagen til den endelige integration. Det synes for mig naturligt, at det må have virket som en tilskyndelse, da Danmark fik sin kodificerede rigslov-givning i form af Danske Lov. Derved kom de afståede landsdele til at svæve frit i luften i retlig henseende, hvilket i betragtning af den nye retsopfattelse var en uholdbar situation. På den an-

den side argumenterer forf. ganske overbevisende for, at den gradvise retlige forsvenskning var en naturlig følge af den svenske stats stræben mod retlig rigsenhed og en lige så naturlig reaktion på den retspolitiske udvikling i Danmark efter enevældens indførelse. Kernen i sagen er sikkert, at den afståede befolkning næppe havde noget reelt valg, efter at tilbageerobringsforsøget var slået endeligt fejl med udfaldet af Den skånske Krig.

Patriotiske svenske historikere har i mange år dyrket den påstand, at danskerne bevidst og systematisk saboterede den traktatbestemte pligt til at aflevere relevante administrative arkivalier til de svenske myndigheder. Denne påstand kan forf. ramme en solid pæl igennem efter en indgående arkivhistorisk undersøgelse i både danske og svenske arkiver. Meget tyder tværtimod på, siger hun, at de manglende arkivalier kan forklares ved, at de nye svenske myndigheder selv kasserede store mængder danske administrationsakter for at erstatte dem med svenske, som bedre svarede til den nye forvaltnings behov.

Bogen er stofmættet og sprogstilen er knap og præcis. Værket afsluttes med tekstuddrag af de vigtigste behandlede aktstykker, herunder de tre fredstraktater og Malmørecessen af 1662. Efter min mening er der en mærkelig spænding mellem bogens lidt ole-bole-agtige ydre – inklusive den lidt poppede titel – og dens lødige indhold. Men det er vel et spørgsmål om smag, hvorom der ikke her skal diskuteres. – Hovedsagen er, at Inger Dübeck med denne lille bog har leveret et værdifuldt bidrag til uddybet forståelse af mekanismerne ved Skånelandenes nationalitetsskift i 1600-tallet.

Knud J. V. Jespersen

L. E. Fauerholdt Jensen: *Danske kornmål i 1600-tallet. Kornskæpper og korntønder før 1683 med tilbageblik til middelalderen.* (Odense University Studies in History and Social Sciences, Vol. 97. Odense Universitetsforlag, 1986). 128 s., 146,- kr.

Ved forordningerne af 1. maj 1683, 30. august 1687 og 10. januar 1698 blev det danske vægt- og målsystem reformeret og standardiseret. Det nye system var konstrueret af Ole Rømer og holdt sig med få ændringer til 1907, da det nugældende metriske system blev indført. Reformen var meget påkrævet, da de forskellige lokale vægt- og målenheder, man hidtil havde betjent sig af, var en alvorlig hæmsko for omsætning ud over grænserne for de lokale områder.

For udforskningen af de økonomiske relationer i tiden før Ole Rømers reform er det naturligvis vigtigt at kende dels de indbyrdes forhold mellem vægt- og målenhederne i de enkelte dele af landet, dels deres forhold til det metriske system. Vor viden herom har imidlertid været blokeret bl.a. af det forhold, at forordningen af 10. januar 1698 indeholdt en bestemmelse om, at alle gamle vægt- og måleredskaber skulle kasseres (III. kap., § 9), og at denne bestemmelse synes så samvittighedsfuldt efterlevet, at ingen er bevaret, som ved eftermåling kan oplyse om de ældre enheders størrelse.

Imidlertid har landinspektør L. E. Fauerholdt Jensen ment det muligt ud fra de spredte oplysninger i skriftlige kilder at etablere eksakt viden dels om de metriske værdier for, og dels om de indbyrdes relationer mellem de i tiden fra ca. 1600 og til Ole Rømers reform anvendte officielle kornskæpper og korntønder. Sine resultater har han fremlagt dels i en 2½ side lang afhandling »Penningskæpperne« i Fortid og